

گۆرینی دیمەنی وزهی هەریمی

کوردستان لە ئەمسالدا؛ گەپشتنە

بەرهەمهینانی رۆژانەی سەرروو یەک

مليار پىي سىجا لە گازى سرووشتى

13-08-2025

نووسەرەكان

مەحمۇد بابان

کورتە : بىيارە لە ھەفتەي داھاتوودا كۆمپانىيادانەگاز و ھاوبەشەكانى يەكەم تاقىكىردنەوەي سەرەتايى پىش بەرەمهینانى گاز لە پرۆزەي فراوانىرىدىنى بەرەمهینانى گازى سرووشتى كۆرمۇر كە بە KM250 ناسراوه بکەن و دواتر بچەنە قۆناغى بەرەمهینانى زىادىرىدىنى رۆژانەي بېرى 250 ملىون پىي سىجا گاز بۇ سەر 540 ملىون پىي سىجا گازى كۆمپانىاکە لە كىلگە كۆرمۇر، بەمەش ئاستى بەرەمهینانى گازى سرووشتى لە ھەریمی كوردستان دەگاتە سەرروو 1 مiliar پىي سىجا لەرۆژىكدا.

بپاره له هەفتەی داھاتوودا کۆمپانیای دانەگاز و ھاوېشەکانی يەکەم تاقىكىرنەوھى سەرەتايى پىش بەرھەمھىنانى گاز له پرۆژەي فراوانىكىرنى بەرھەمھىنانى گازى سرووشتى كۆرمۇر كە به KM250 ناسراوه بکەن و دواتر بچەن قۇناخى بەرھەمھىنانى زىادىرنى رۆزانەي بىرى 250 مiliون پىنى سىنجا گاز بۇ سەر 540 مiliون پىنى سىنجا گازى کۆمپانىاكە لە كىلگەي كۆرمۇر، بەمەش ئاستى بەرھەمھىنانى گازى سرووشتى لە هەریمى كوردىستان دەگاتە سەرروو 1 مiliار پىنى سىنجا لەرۆزىكدا.

بەپىن دوايىن [راگەياندراوەي كۆمپانىا دانەگاز](#)، كارەكاني پرۆژەي KM250 زووتەر لەوماوهەي راگەياندراوه تەھاوا دەبىت و كارەكاني سەرەتايى بۇ كىلگەي چەمچەمال بەئامانجى بەرھەمھىنانى 75 مiliون پىنى سىنجا لەرۆزىكدا بەرھەپىش چووه، واتە بەس لەم دوو كىلگە گازىيەدا، لەسەرەتاي سالى داھاتووهەوە هەریمى كوردىستان دەگاتە بەرھەمھىنانى 865 مiliون پىنى سىنجا گازى سرووشتى لەرۆزىكدا، بەمەش كىلگەي كۆرمۇر دەبىتە يەكىن لە كەھورەترين پرۆژە گازىيەكان لە رۆزھەلاتى نىۋەھەراست و باکوورى ئەفرىقا بە بەراورد بە پرۆژەي گازى خەزان لە عومان، زۆھر لە ميسىر، ليقىاسان لە دەرياي مىدىتىرىن.

ھەروھا، ناوهەپاستەكانى مانگى ئابارى ئەم سال لە واشىتنن وەزىرى سامانە سرووشتىيەكانى هەریمى كوردىستان بەوهە كالەت واژۇي لەسەر دوو گىرىبەستى كەھورەي لە كەرتى گازى و نەوتى دا كرد و [ئامازەي بەوهەكەد](#) كە كۆمپانىا كار لە كىلگەي نەوتى خۇرمەلە بىرى 120-130 مiliون پىنى سىنجا گاز بەرھەمەدەھىننەت، ئەگەر كىلگەكەن میران و تۆپخانەش بگەنە ئاستى بەرھەمھىنان ئەوا هەریمى كوردىستان لەپۇووي بەرھەمھىنانى گازەوە عىراق تىدەپەرىنىت.

ئىستا، پرسىارە سەرەكىيەكە ئەوهەي كەھىشتن بە بەرھەمھىنانى سەرروو 1 مiliار پىنى سىنجا گاز له ماوه كەممەدا دەتوانىت هەریمى كوردىستان بخاتە نىۋە ھاوكىشە نوئىيەكانى وزەوە لەم ناوجەيە و عىراق لە ھاوردەكىرنى گازى ئىران و كارەبائى تۈركىيا رىزگار بىكەت ياخود نا؟

ھەریمى كوردىستان و گەيشتنە بەرھەمھىنانى رۆزانەي سەرروو 1 مiliار پىنى سىنجا گاز

كىلگە گازىيەكانى هەریمى كوردىستان بەن كىلگەكەن ناوجە كوردىستانىيەكانى دەرەوەي ئىدارەي هەریمى كوردىستان يان ماددهى 140 ژمارەيان پىنج دانەيە، كە كۆي يەدەگەي گازەكەيان 26 تىرىليون پىنى سىنجا يە و يەك دانەيان بەرھەمھىنان ھەيە كە كۆرمۇر، (قەمەر ئىنرجى، 2021). ھەروھا، پىنج كىلگەي ھاوېشى نەوتى گازى لە هەریمى كوردىستان ھەيە كە يەدەگى گازەكەيان دەگاتە سەرروو 7 تىرىليون پىنى سىنجا و ئىستا سى لەو كىلگانە رۆزانە گاز بەرھەمەدەھىنن، (قەمەر ئىنرجى، 2021).

بەمشىوھەيش كۆي يەدەگى گازى سرووشتى هەریمى كوردىستان چ كىلگەي گازى يان ھاوېش لەكەل نەوت دا دەگاتە سەرروو 33 تىرىليون پىنى سىنجا، كە ئاستى وەبەرھەنەن تىيدا رۆز بە رۆز بەرھەپىشەوە دەرىوات. و پىنج كىلگەي نەوتى و گازىش لە هەریمى كوردىستان لەكۆتايىيەكانى ئەمسالدا ئاستى بەرھەمھىنانىان لەكۆي بەرھەمھىنانى گاز له ھەموو عىراق نىزىك دەبىتەوە.

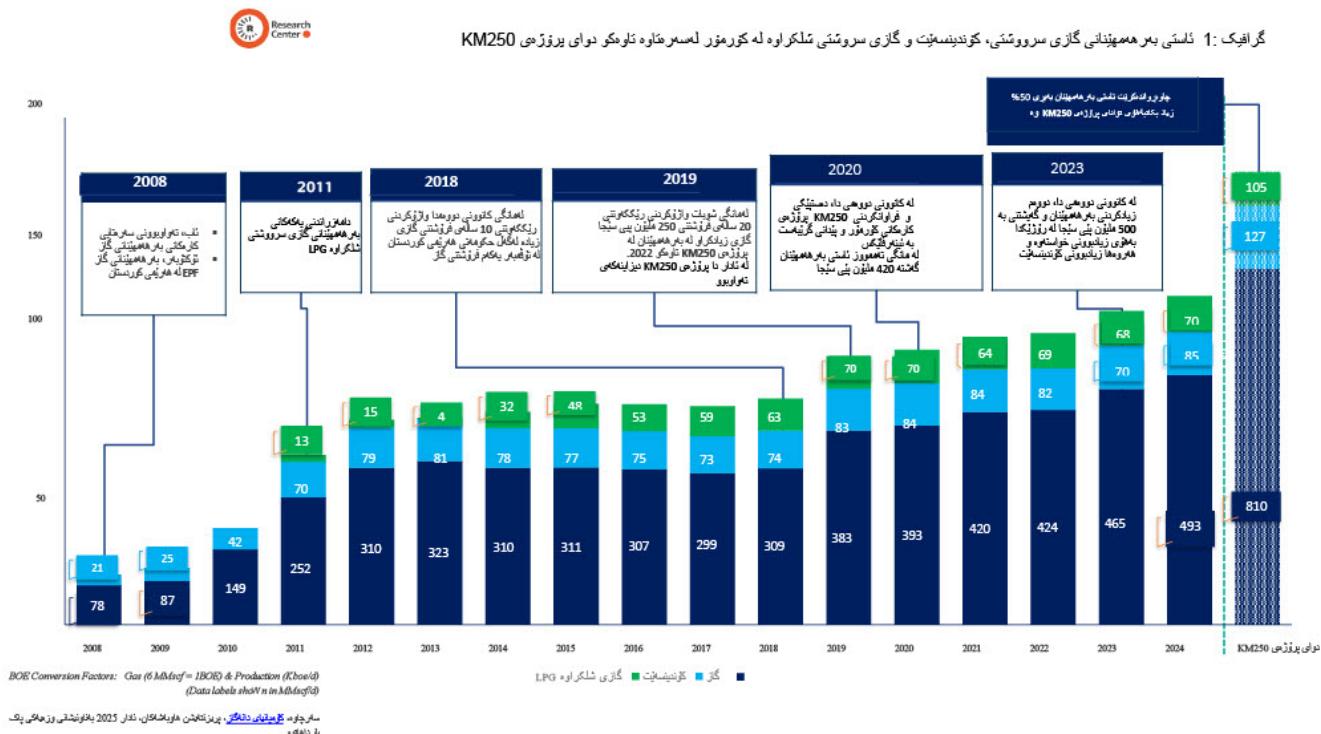
بەپىن [راگەياندراوەكەي دانەگاز](#) و زانىارىيە كۆكراوهەكان ئىستا كارەكاني پەرەپىدانى پرۆژەي KM250 بەرھەوابۇون رۆشتىووھ و لەقۇناخى تاقىكىرنەوھى كۆتايى دايە، بەمەش لەم مانگانەي داھاتوودا دانەگاز و ھاوېشەكانى ئاستى بەرھەمھىنانى گاز له كۆرمۇر و چەمچەمال دەگەپەننە نزىكەي 865 مiliون پىنى سىنجا گاز لە رۆزىكدا. ھەروھا، رۆزانەش كۆمپانىاى كار لەنیوان 120-130 مiliون پىنى سىنجا گاز لە كىلگەي خۇرمەلە بەرھەمەدەھىنن. ويسترن زاکرۆس و گازپرۇم لە كىلگەي سەرقةڭا رۆزانە نزىكەي 10 بۇ 15 مiliون پىنى سىنجا گاز بەرھەمەدەھىنن و [كۆمپانىا دى ئىن ئۆش](#) ئاستى رۆزانەي بەرھەمھىنانى گازى دەگاتە 20 مiliون پىنى سىنجا، بەلام ھەنارەدى تاوكى دەكريت بۇ بەكارھەنەنلىكى لە بەرھەمھىنانى نەوت دا. بەمشىوھەيش بىت، واتە كۆي گشتى بەرھەمھىنانى گاز له هەریمى كوردىستان دەگاتە نزىكەي 1.025 مiliار پىنى سىنجا لەرۆزىكدا، لەكاتىكدا بەپىن داتاكانى [ئوبىن](#) و [بەيمانگەي وزە](#) رۆزانە عىراق نىزىكەي 1.15 مiliار پىنى سىنجا گاز بەرھەمەدەھىنن.

گەيشتنى هەریمى كوردىستان بە ئاستىي عىراق لەپۇووي بەرھەمھىنانى گازى سرووشتىيەوە بەھۆي پەرەپىدانى كىلگەي گازى و كەمكىرنەوھى سووتانى گازى ھاوهەلە لە كىلگە نەوتىيەكانەوە، لەكانتىكدايە لە مانگى تەممۇزى ئەمسال دا، [بانكى جىهانى](#) راپۇرتى سالانەي لەبارەي سووتانى گازى ھاوهەل لەكىلگە نەوتىيەكان و گازىيەكانى نەوتىيەكان و گازىيەكانى زىادە كەپەن راپۇرتهكە بەپىن 1.64 مiliار مەتر سىنجا يەكىلگەي نەوتى ويست قۆرنە-2 لە بەسەرە لەنیو زىاتر لە 15 ھەزار كىلگەدا يەكەمى جىهانە بەبىرى سووتانى 1.64 مiliار مەتر سىنجا و لە 2024 دا عىراق سىيەم ولاتە بۇ سووتانى گازى ھاوهەل كە بېھەكەي دەگاتە 18.18 مiliار مەتر سىنجا.

جیاوازییەکی دیکەش لهنیوان ھەولیر و بەغدا بۆ گاز، لهپووی کاتەوەیە. بەپىنی داتاکانى پەيمانگەی وزە El عىراق لە 1970 گاز بەرهەمەدەھىننەت كە بېرەكەي 0.07 مiliار پىنی سىجا بۇوه، لەسالى 2007 يىشدا ئاستى بەرەھەمەننەن 44 مiliار پىنی سىجا بۇوه و سالى رابدوووش ئاستى بەرەھەمەننەن رۆژانە 1.15 مiliار پىنی سىجا بۇوه، لە بەرامبەردا ھەرىمى كوردىستان پىش 2007 سەر بۇوه و لە 2008 يىشدا گەشتۈۋەتە رۆژانە 78 مiliون پىنی سىجا و سالى رابدوووش رۆژانە نىزىكە 0.7 مiliار پىنی سىجا بۇوه و كۆتايىھەكانى ئەمسال دەگانە سەرروو 1 مiliار پىنی سىجا لە رۆزىكدا.

مانڭ ئاير [ئەمسال لهواشىنت](#)، دوو گەزىبەستى نۇي واژۆكرا لەگەل كۆمپانىيائى ئېچ كەي ئىن و ويسترن زاگرۆس بۇ وەھەرھەنان لە كىلىڭەكانى مىران و تۆپخانە، كە ئەكەر كارەكانى ئەم دوو گەزىبەستەش بەرھەپىشەو بچن ئەوا لەسالانى داهاتوودا ھەرىمى كوردىستان لەپووی بەرەھەمەننەن گازەوە عىراق تىدەپەپىنىت و دەتوانىت لهنیو وللاتانى بەرەھەمەننەر و ھەنارادەكارى گاز دەربەكەۋىت وەك دابىنگەرى نۇي لەجۆرى ئەم وزەيەي كە بۇ قۇنانخى دواي نەوت و سەردەمى گواستنەوهى وزەش جىهان پىويسىتى دەبىت.

گرافىك 1: ئاستى بەرەھەمەننەن گازى سرووشتى، كۆندىنسەيت و گازى سرووشتى شلكرابو له كۆرمۇر لەسەرتاوه تاوهك دواي پرۆزەي 250KM

چیروکی کیلگه‌ی گازی کورمۆر بهراورد به هەموو کیلگه‌کان له عێراق

بەپنی راپورتی [ئازانسی زانیاری وزهی](#) ويلایته‌یه کگرتووه‌کانی ئەمریکا eia له مانگی رابردودوا کۆی يەدەگی عێراق نزیکەی 131 تریليون پین سیجایه، ئاستی بەرهەمهینانی له چاو يەدەگەکەدا دەتوانین بیژین سفره يان ریژەی 0.00087%. لە کاتیکدا، هەریمی کوردستان کۆی يەدەگەکەی 33 تریليون پین سیجایه، بەلام ئاستی بەرهەمهینانی له کوتاییه‌کانی ئەمسالدا دەگاتە 1.025 مiliار پین سیجا، واتە لە کاتیکدا يەدەگەکەی هەریمی کوردستان يە لەسەر چوار يان ریژەی 25.19% يەدەگی گازی عێراق پىكده‌هینیت، بەلام ئاستی بەرهەمهینانی گەيشتوبووه‌تە نزیکەی ئەوهی له عێراق هەي، ئەمەش سەرەرای ئەوهی بهەنیا له 2024 دا ریژەی 48% بودجه‌ي [وەبرەھینانی عێراق بۆ وەزارەتی نهوت](#) بووه که بەگەي زیاتر له 12 تریليون دینار بووه.

ئەم پىشكەوتنهی وەبرەھینانی گازی سرووشتی له هەریمی کوردستان دەگەریتەوە بۆ چیروکی کورمۆر و کۆمپانیاى كريستن پىترولیوم و ھاوبەشه‌کانی که له 2008 وە دەستیان پىكىرددووه و رۆز بە رۆز وەبرەھینانی تىدا دەکەن.

راسته پەرەپىدانی کیلگه گازییه‌کانی هەریمی کوردستان میژوویەکی کۆنیان نیبیه و ناگەریتەوە بۆ پىنج دەھىپەش ئىستا وەي عێراق، بگەر دوو دەيەشى تىنەپەراندووه، سەرەتاکەي له 2008 وە بەرهەمهینانی رۆزانەي 78 مليون پین سیجا بۆ 810 مليون پین سیجا له گازی سرووشتی، 127 مليون پین سیجا له گازی کۆندىنسەيت و 105 مليون پین سیجا گازی شلکراوه LPG لەکوتایي ئەمسالدا رووبدات وەکو له خواره‌وەدا ھاتووه.

کۆتاينى

بەپنی زانیاریيەکان ئەو تاقىكىرنەوەي دانەگاز ھاوبەشه‌کانی پلانيان بۆ داناوه بىكەن بە (Pressure Testing Pipe with Nitrogen) دەناسرىت و قۇناخى كۆتاينى و دواي ئەوه ئامادەكارى دەكىت بۆ بەرهەمهینان، هەربۇيەش دانەگاز له [راپورتی دارابى جارەكى يەكەمى](#) 2025 دا ئاماژەي بەوهەكىد بە بەرهەمهینانی گاز له کورمۆر KM250 و ریژەي بەرهەمهینانی گاز لهو کیلگەيەدا 50% بۆ هەر سىن جۆرەكەي بەرهەمهینانی گاز بەرز بکاتەوە.

سالى 2021 له راپورتەكەي قەمەر ئىندرجي بۆ وەزارەتى وزهی ئەمریکا له بارەي گازى سرووشتى هەریمی کوردستانەوە ئاماژەي بەوهەدراوه دواي پېرىدەنەوەي پىداوېسىتى نىوخۇ يەكەم بىزادەي بەرەم ھەنارەدەكردنى گازى سرووشتى هەریمی کوردستان بۆ عێراقة ئىنجا توركيا و ولاتانى دىكە.

ھەروەھا، له سالى 2019 وە ریکەوتلى فرۆشتنى گازى KM250 لەنیوان دانەگاز و حکومەتى هەریمی کوردستان واژۆکراوه و سالى رابردودوش دانەگاز و ھاوبەشه‌کانى گفتوكۈپيان بۆ فرۆشتنى گاز بە عێراق كرد، بەلام دواي نىڭەرانىيەکانى حکومەتى هەریمی کوردستان و ھېرىشە درۇنىيەکان ئەم پرسە دواخرا، ئىستا پرسىارەكە ئەوهىي زىادىرىنى 250 مليون پین سیجا گاز ئەم پرسە چۆن زىندىو دەبىتەوە، ئايا دانەگاز و ھاوبەشه‌کانى پىشىو يان هەریمی کوردستان - كۆمپانياکان - بەغدا پىكەوە سىقۇلى گفتوكۇي له سەر دەكەن؟

بەپنی داتاكانى پەيمانگەي وزهی EI بۆ سالى 2024 جياوازى نیوان بەرهەمهینان و خواست بۆ گازى سرووشتى له عێراق 750 مليون پین سیجايه له رۆزىكدا، ئەمەش سەرەرای ھەموو گىرېبەستە واژۆکراوه‌کان و پروژەکانى وەزارەتى نهوت له ماوهى ئەم كابينەيەدا.

عێراق دەتوانىت بە دوو ریگە سوود لهم پىشكەوتنه و پەرەپىدانەي گازى سرووشتى هەریمی کوردستان وەربىرىت، چ گازەكە بکرىت و بگوازىزىتەوە بۆ ويستگەکانى بەرهەمهینانى كارهبا وەك ئەوهى لەماوهى رابردودوا هەوەل بەبوو بۆ كېپىن بۆ ويستگەکانى بەرهەمهینانى كارهبا وەك كەركوک يان كارهبا لە كۆمپانياکانى بەرهەمهینانى لە هەریمی کوردستان بکرىت، چونكە زىادبۇونى گازى سرووشتى له داھاتوودا وادەكتات [ھەرنىمى كوردستان بتوانىت كارەبای زیاتر بەرهەمنەنت](#) بەھۆي ژىرخانەوە كە تاوهکو 8 هەزار مىگاوات بەرهەمبەھىنیت و ئاستى فرۆشتنى بە عێراق بۆ دوو هيىنده و سى هيىنده بەرزىكاتەوە.

راستىيەكى دىكەش له سەر كەرتى وەبرەھینان له گازى سرووشتى ئەوهىي كە زۆر ئاللۆزە و درىزخايان و سەرمایەكى زۆرىشى پېۋىستە، كە هەریمی کوردستان بتوانىت لەماوهى كەمتر لە دوو دەيدەدا بگاتە نزىكەي ئەو بەھى لەماوهى پىنج دەيدەدا لە عێراق بەرهەم ھاتبىت و بېتى يەكىن لە پروژە پىشەنگەکانى بەرهەمهینانى گازى سرووشتى لەم ناوجىيە و رۆزھەللاتى نىوهراست ئەوا باهەنەيەدەلنىيەوە [عێراق فىدرال لە جاودىزىكاري](#) ولاتانى ھەنارەدەكارى گازەوە دەگۆریت بۆ دابىنکەري گازى سرووشتى له سالانى داھاتوودا، بەلام نابىت ئەوهەش

نادیده بکریت که ئەم فراوانبۇونە سىن سال بەھۆى رەوشى ئەمنىيەوە دواكەوت ھەربۇيەش ئەم گۇرانكارىيە پۇيىستى بە دابىنكردن ئاساپىش و ئەمنىيەت لەئىستا و داھاتوودا ھەيە.

لەكۆتايدا، بەردەۋامى پەرەپېدانى ئەم كەرتە لە ھەرىمى كوردىستان دەتوانىت پېگەي خۆي وەي سەرچاوهەكى نويى وزە لەسەرەدەمى گواستنەوەي وزەدا دابىنېكەت و بېتەھۆكاري دوورخىستنەوەي يان كەمكەرنەوەي پېشىتەستنى بەغدا بە گازى تاران و گارەبای ئەنۋەرە.

سەرچاوهەكان

Al-Aboudi, M.A.M. (2025). Taking advantage of window of opportunity: KRG-Baghdad gas standoff. *The Washington Institute for Near East Policy*. Available at:

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/taking-advantage-window-opportunity-krg-baghdad-gas-standoff> .((Accessed: 4 August 2025

Columbia Center on Sustainable Investment and Capterio. (2025). *Flaring Case Study: Kurdistan Sarqala*. Columbia University. Available at:

<https://ccsi.columbia.edu/sites/ccsi.columbia.edu/files/content/docs/publications/CCSI-Capterio-Flaring-Case-Study-Kurdistan-Sarqala-June-2025.pdf> (Accessed: 6 August 2025

Dana Gas. (2025). *Dana Gas Corporate Presentation March 2025*. Available at:

<https://www.danagas.com/wp-content/uploads/2025/03/20250301-Dana-Gas-Corporate-Presentation-March-2025.pdf> .((Accessed: 7 August 2025

Energy Institute (2025) *Statistical Review of World Energy: 74th edition*. In collaboration with Kearney and KPMG. .(London: Energy Institute. Available at: <https://www.energystat.org/statistical-review> (Accessed: 10 August 2025

International Energy Agency. (2025). 'Iraq: Natural Gas'. Available at: <https://www.iea.org/countries/iraq/natural-gas> .((Accessed: 5 August 2025

Qamar Energy. (2021). *The Natural Gas Sector in the Iraq Kurdistan Region*. Available at:

<https://www.qamarenergy.com/sites/default/files/Qamar%20Energy%20-%20The%20Natural%20Gas%20Sector%20in%20the%20Iraq%20Kurdistan%20Region%20-%20September%202021.pdf> (Accessed: 4 August 2025

U.S. Energy Information Administration. (2025). *Iraq 2025*. Washington, DC: U.S. Energy Information Administration.

Available at: https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/Iraq/Iraq_2025.pdf (Accessed: 29 July .(2025